

Veiligheid vraagt om positief vertrouwen

Ooit was 'veiligheid' een positief begrip, een synoniem voor 'vertrouwen' en 'vriendschap'. Zo moet het weer worden.

Ronald van Steden

veiligheidsonderzoeker afdeling Bestuurskunde
Vrije Universiteit Amsterdam

Hoeveel veiligheid kan een mens verdragen? Terrorismedeskundige Beatrice de Graaf schreef in een essay in *Letter & Geest* (3 september) dat veiligheid niet langer gaat over concrete dreigingen, maar over het diffuse gevoel dat we constant risico's lopen. Hoewel zulke risico's ongrijpbaar en vaag zijn, werken de gevolgen van dit gevoel des te concreter door.

Veiligheid betekent vandaag het krampachtig onder controle brengen (en houden) van alles wat maar mis zou kunnen gaan. Voor een belangrijk deel gebeurt dat, omdat ferm optreden het politiek goed doet. Toch kan er zoiets als 'te veel' veiligheid ontstaan. Het uitbreiden van politiebevoegdheden, steeds meer betonblokken op Koninginnedag, en het aanleggen van kaartenbakken van verdachte bevolkingsgroepen werkt op den duur in ieders nadeel. We gaan ons er des te onbehaaglijker door voelen.

De Graaf roept daarom op tot 'ruimte voor een politiek uitgangspunt dat niet op angst en onbehagen is gestoeld'. Mooie woorden, maar wat betekenen deze precies?

Een begin van een antwoord ligt voor het grijpen. Dat begint bij de etymologie van het begrip 'veiligheid'. Veiligheid verwijst niet alleen naar de afwezigheid van risico en gevaar, maar is ook nauw verwant met de 'zekerheid' van een gemeenschap – 'securitas' in het Latijn. Middeleeuwse equivalenten vinden we terug in woorden zoals 'velich' en 'fe-

lig' die connoteren met wat wij 'trouw', 'dierbaar' en 'vriendelijk' noemen.

Die 'middeleeuwse' duiding opent mogelijkheden naar een meer positieve visie op veiligheid en veiligheidsbeleid. Daarbij draait het niet langer eenzijdig om angst en controle, maar eveneens om het uitbouwen van vertrouwen, vriendschap en verbondenheid.

Paradoxaal genoeg veronderstelt dat een houding die haaks staat op de natuurlijke reflexen ten aanzien van (on)veiligheid: muren bouwen,

.....

Controle en vertrouwen zijn twee kanten van dezelfde medaille; de een kan niet zonder de ander

camera's ophangen en beveiligers inhuren. Een positieve kijk op veiligheid noodzaakt tot het tegenovergestelde: een open gedragslijn, het nemen van risico's.

Het is een hele sprong in het diepe om te vertrouwen op de zekerheid van een gemeenschap, op de verwachting dat we niet bang hoeven te zijn voor anderen die ons omringen. Vertrouwen hebben betekent immers het 'erop wagen' en dat is in

zichzelf een risicovol uitgangspunt. Het is altijd mogelijk dat mensen anders reageren dan verwacht; vertrouwen kan worden beschaamd.

Controle (de negatieve kijk op veiligheid) en vertrouwen (de positieve kijk) zijn twee kanten van dezelfde medaille. De een kan niet zonder de ander. Er zijn altijd controlemechanismen nodig om criminaliteit en terrorisme het hoofd te bieden. Anders rest de anarchie. Zonder politie en leger geen rust en openbare orde. Dan zullen vertrouwen en gemeenschappen niet bloeien.

Politici, beleidsmakers, journalisten en wetenschappers (en wij allemaal) moeten de dubbelzinnigheid van het begrip 'veiligheid' serieus nemen. Vooralsnog wordt veiligheid te eendimensionaal negatief uitgelegd, met alle gevolgen van dien. Het levert een samenleving op die geobseedeerd is door controle. Zo'n samenleving kan zelfs onleefbaar worden.

Het vergt wel moed om meer balans te brengen in het veiligheidsdebat. Het betekent spreken met een minder krachtige stem. Het politieke uitgangspunt moet niet langer liggen bij het stoere 'we will hunt them down' van Bush, maar bij het stamelen in termen van gepaste actie én dialoog, van bescherming én 'samen theedrinken'.

Ook deze benadering is uiteindelijk een kwestie van vertrouwen, omdat het tot relativering en kwetsbaarheid noopt, zonder dat uitkomsten van te voren vaststaan. Je wordt al snel voor een 'watje' of erger uitgemaakt. Maar er zit niets anders op, willen we voort blijven gaan op de weg van vrijheid en democratie. Het wordt hoog tijd, tien jaar na 9/11.